

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Dijital Okuryazarlık Becerisi Bakımından Yeterliliğinin İncelenmesi

Araştırma Makalesi / Research Article

Sarıgöl, B. (2022). 2018 sosyal bilgiler öğretim programının dijital okuryazarlık becerisi bakımından yeterliliğinin incelenmesi. *Kapadokya Eğitim Dergisi*, 3(1), 8-17.

Geliş Tarihi: 02.07.2022

Kabul Tarihi: 10.07.2022

E-ISSN: 2717-9346

Büşra SARIGÖL

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi

busrasargol@gmail.com

ORCID: 0000-0001-5164-2589

ÖZ

Bu çalışma 2018 yılında güncellenen Sosyal Bilgiler dersi Öğretim Programının Dijital Okuryazarlık Becerisi bakımından yeterliliğini ortaya koymayı ve değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemi benimsenerek gerçekleştirilen bu araştırmanın verileri doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Araştırma sonucu elde edilen veriler doküman incelemesinin beş basamağına uygun olarak analiz edilmiştir. Analizler sonucunda ulaşılan bilgiler Birey ve Toplum öğrenme alanına ilişkin 1; Kültür ve Miras öğrenme alanına ilişkin 1; İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanına ilişkin 1; Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanına ilişkin 7; Küresel Bağlantılar öğrenme alanına ilişkin 3; Etkin Vatandaşlık öğrenme alanına ilişkin 1 ve Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanına ilişkin ise 1 tane kazanım bulunduğu yönündedir. Fakat dijital okuryazarlık ile doğrudan ilişkili olan tek öğrenme alanı Bilim, Teknoloji ve Toplum'dur. Diğer öğrenme alanlarında bu beceri ile ilişkilendirilmiş dolaylı kazanımlar bulunmaktadır. Bu durumda Sosyal Bilgiler 2018 Öğretim programının öğrenme alanlarında dijital okuryazarlığa ilişkin yeterli düzeyde ünite, tema, kazanım ve konuya yer verilmediği sonucuna ulaşılmaktadır diyebiliriz

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Programı, Öğrenme Alanı, Dijital Okuryazarlık.

ADEQUACY OF THE 2018 SOCIAL STUDIES PROGRAM IN TERMS OF DIGITAL LITERACY SKILLS

ABSTRACT

This study aims to reveal and evaluate the adequacy of the Social Studies course Curriculum, which was updated in 2018, in terms of Digital Literacy Skills. The data of this research, which was carried out by adopting a qualitative research method, were obtained through a document review. The data obtained as a result of the research were analysed in accordance with the five steps of the document review. The information obtained as a result of the analyses is related to the Individual and Community learning area 1; Related to the Culture and Heritage learning area 1; Related to the People, Places and Environments learning area 1; There are 7 achievements related to the field of Science, Technology and Community learning; 3 related to the field of Global Connections learning; 1 related to the field of Effective Citizenship learning and 1 related to the field of Production, Distribution and Consumption learning. But the only areas of learning that are directly related to digital literacy are Science, Technology and Society. There are indirect gains associated with this skill in other learning areas. In this case, we can say that the conclusion is reached that the Social Studies 2018 curriculum does not include a sufficient level of units, themes, achievements and topics related to digital literacy in the learning areas.

Keywords: Social Studies Curriculum, Learning Field, Digital Literacy

1. GİRİŞ

Yaşamın var oluşundan itibaren bilimsel bilgide ve teknolojide birçok gelişim yaşanmıştır. İnsanların doğayı kendileri için daha kullanışlı hale getirmek amacıyla yaptığı her buluş günümüz teknolojisinin temelini oluştururken daha ileriye gitmesine olanak sağlamıştır. Yaşadığımız çağda ise artık bu bilimsel bilgi ve teknolojideki sürekli değişim ve gelişim baş döndürücü bir hal almıştır. Bu sebeple yaşadığımız zaman dilimi “teknoloji çağı” olarak adlandırılmaktadır. Yaşanan gelişmeler insanlığın hizmetine sunulmuş ve bu hizmetten yararlanacak donanımlı insan tipi ihtiyacının gündeme gelmesini sağlamıştır. Donanımlı insan tipi ihtiyacının karşılanması ise eğitim ve öğretim yoluyla sağlanabilmektedir. Gelişmiş ülkelerin ulaşılmış oldukları sosyo-ekonomik seviye incelendiğinde en önemli değişkenin çağdaş eğitim anlayışının benimsenmesi sonucu çağa uygun, bilim, teknoloji ve bunların sağlamış olduğu yeniliklere açık, üretken, etkin, sorgulayabilen, olayları farklı bakış açılarıyla değerlendirebilen, problem çözme kabiliyetine sahip, kendine güvenen güçlü iletişim kurabilen, aktif insan tipleri yetiştirmek olduğu görülmektedir (Kaymakçı, 2008). Çünkü teknolojinin gelişmesi ile birlikte yaşanan sosyal, ekonomik ve politik hayattaki değişimler bireylerin davranış, tutum ve alışkanlıklarını değiştirdiği gibi bilgiye ulaşma, bilgiyi işleme etkinliklerini ve ihtiyacı olan bilgi türünü de değiştirmiştir. Eğitimin bireyleri hayata hazırladığını ve ihtiyacı olan bilgileri vermeyi hedeflediğini düşünürsek 21. Yüzyılda diğer alanlarda olduğu üzere eğitim alanı da bu sürece ayak uydurmalıdır. Eğitime teknolojinin entegre edilmesi John Dewey tarafından 20. Yüzyılda geliştirilen yapılandırmacı eğitim anlayışının sonucudur. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde hâkim olan geleneksel eğitim anlayışı, 2000’li yılların başından itibaren yerini yapılandırmacı eğitim sistemi anlayışına vermiştir. 2005 yılı itibarıyla tüm okul programlarında yapılandırmacı eğitim sistemi hâkim olmuş ve Türk Eğitim Sistemi eğitim alanındaki gelişmelere uzak kalmamak amacıyla yeniden düzenlenmiştir (Bayram,2020). Yapılandırmacı yaklaşımda esas olan öğrencinin eski bilgileri ile yeni öğrenmeler gerçekleştirilmesidir (Arslan,2007). Yani eğitim öğretim sürecinde öğrenecekleri bilgileri sosyal etkileşim içinde, çevrelerinden ve doğuştan sahip oldukları yetenekler ile bağdaştırarak öğrencilerin bilgiyi öğrenmesi ve içselleştirmesi beklenir (Çelikkaya, Ünal, 2009). Toplumumuzun gelişmiş ülkeler ile anılmasını sağlayacak akılcı ve kaliteli bireyler yetiştirmek eğitimcilerin önemli sorumluluklarından diyebiliriz. Söz konusu bireylerin yetiştirilmesi için ulaşım sağlayabileceğimiz tüm olanaklar kullanılmalıdır. Teknolojinin her alanda etkisini yoğun biçimde gösterdiği bu zaman diliminde bahsettiğimiz olanakların belki de en önemlisinin teknoloji olduğunu söyleyebiliriz ve eğitim süreci ondan kesinlikle yararlanmalıdır. Akıllı tahta, bilgisayar, tablet, projeksiyon cihazı gibi dijital cihazların kullanımı teknolojinin eğitim alanında kullanımına verilebilecek somut örneklerdendir. 2021 Dijital Raporuna göre dünyanın %66,6’sı cep telefonu, %59,5’i internet, %53,5’i ise sosyal medya kullanmaktadır. Bunun yanında Android kullanıcılarından elde edilen verilere göre telefonlarında 4 saatten fazla zaman harcadıkları sonucuna varılmıştır (Kemp,2021). Bu oranlar insanların yaşamlarında dijital iletişimin yayılım sağladığını göstermektedir. Dijital sözcüğü “verilen bir ekran üzerinde elektronik olarak gösterilmesi” olarak tanımlanmıştır (TDK,2022). Dijital okuryazarlık ise kullanıcı çerçevesinden bakıldığında dijital ortamdaki öğrenme ve etkinliklerinin niteliğini değerlendirmede yararlanılabilecek bir ölçüttür. Dijital okuryazarlık kavramı, internet okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, ağ okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, elektronik okuryazarlık, medya okuryazarlığı ve görsel okuryazarlık türleri ile ilişkilidir (Altun,Alpan, 2021). Dijital okuryazarlık kavramının tanımı ilk olarak Paul Glister tarafından çeşitli dijital ortamlardan gelen bilgileri anlama ve kullanma yeteneği olarak açıklanmıştır. Fakat Glister dijital okuryazar bireyin yeterlilik, tutum ve becerilerinin özelliklerini belirtmemiş, dijital okuryazarlığın genel tanımını yapmıştır (Bawden, 2008). Geleneksel okuryazarlık türünde bireyden kuma-yazma becerisine sahip olması beklenirken, dijital okuryazarlık türünde ise sayısal teknolojileri kullanarak bilgiye ulaşma, bilgiyi düzenleme, yorumlama, değerlendirme, analiz etme, iletme ve bilgi üretme süreci ile beraber, sayısal metinleri okuma-azma becerisine sahip olması beklenir (Yontar,2019). Dijital okuryazarlık becerisine sahip olmak bilgisayarı kullanmak veya internete girmek gibi konulardan daha fazlasını içermektedir. Yazılım, donanım, internet, akıllı telefon, dijital cihazlar ve Web 2.0 araçları gibi mevcut bileşenlerin anlaşılmasını kapsar ve bunları kullanabilen bireyin toplumla etkileşim kurma kabiliyetine sahip dijital vatandaş olduğu söylenebilir (Tyler,2011). Özetleyecek olursak dijital okuryazarlık bilgi iletişim teknolojilerinin etkin olarak öğrenilmesinin yanında bu teknolojileri kullanarak gelişimine katkı sağlamasını, günlük yaşamında

karşılaştığı bir problemi çözmesini ve toplumsal katılım ve üretimi destekleyecek şekilde teknolojinin güvenli, yasal, ahlaki kullanımı ile ilgili yeterliliğe sahip olmasını amaçlar (Özerbaş,Kuralbayeva, 2018). Eğitimde yapılandırmacı yaklaşımın benimsenmesi ile beraber dijital okuryazarlık birçok derste olduğu gibi Sosyal Bilgiler dersinin de kazandırmayı hedeflediği becerilerdendir. Sosyal Bilgiler eğitimi bireyin hayata hazırlanmasında, etkin vatandaş olmasının sağlanmasında ve bir takım okuryazarlık becerilerini kazanmasında önemli bir konumdadır. Sosyal Bilgiler, bireylerin değişen ve gelişen dünya üzerinde yaşamlarında gerekli olacak bilgi, beceri, değer ve tutumları kazandırmak amacıyla, içeriğini sayısal ve beşeri bilimlerden alan ve ek olarak insana dair her türlü disiplin ve çalışma alanından da yaralanan bir öğretim programı, temel eğitim dersi ve çalışma alanıdır (Güleç, Hüdavendigâr,2020). Bu kapsamda Sosyal Bilgiler dersi günlük hayatta kullanıma hazır pratik bilgiyi öğretmeye yaşam koşullarında kullanmak üzere gerekli olacak becerilerin kazandırılmasını hedeflemektedir. Etkili vatandaş yetiştirmeyi amaçlayan bu derste dijitalleşen dünyaya ve gelişen teknolojiye ayak uyduran ve bilgiye hızlı ulaşabilen vatandaşlar yetiştirmek için öğrenme-öğretme süreçlerinde dijital teknolojilerden öğretmen ve öğrencilerin yararlanması gerekmektedir diyebiliriz. Sosyal Bilgiler dersinin evrensel amaçları;

- o Bilgiye yönelik
- o Beceriye yönelik,
- o Değerlere yönelik,

Sosyal katılıma yönelik amaçlar olmak üzere dört temel başlıkta toplanmıştır. Beceriye ilişkin olanlar ise düşünme çalışma, grup becerileri ve kişiler arası beceriler olarak 4'e ayrılmaktadır. Dijital okuryazarlık ile doğrudan ilişkili olanlar çalışma becerileridir ve çalışma becerileri;

1. Kaynaklarda (kütüphane, görsel-işitsel kaynaklar, ders kitapları vb.) var olan bilgiyi bulma, toplama, yorumlama, değerlendirme, düzenleme ve rapor haline getirme,
2. Dinleme, okuma, gözlemlenme, özetleme, not tutma, iletişim kurma ve taslak çıkarma,
3. Elektronik alet, bilgisayar ve görsel işitsel araçlar kullanabilme,
4. Harita, grafik, çizim, zaman şeridi, diyagram vb. yorumlayabilme.

3. maddede bahsi geçen çalışma becerisi Sosyal Bilgiler dersinde dijital olan elektronik cihazları kullanma, değişik formdaki bilgileri okuma gibi becerileri kazandırmayı hedefleyen dijital okuryazarlık ile ilgilidir (Bayram, 2020).

Çağdaş toplumsal yaşamdaki bilimsel ve teknolojik ilerlemelerin artması çağdaş düzene ayak uyduracak nitelikli insan gücüne olan gerekliliği doğurmuştur. Bunun sağlanması ise eğitim öğretim programlarının çağa uygun şekilde revize edilmesi ile sağlanabilir. Sosyal Bilgiler ise öteki dersler ile ilişkili disiplinler arası bir ders olması sebebiyle mihver ders olarak kabul görmektedir. Bu sebeple özellikle ilköğretim çağındaki öğrencinin küreselleşen ve dijitalleşen dünya düzenini anlatmakta yararlanılabilecek en önemli ders Sosyal Bilgilerdir. Bu çalışmada da "etkili vatandaş" yetiştirmeyi hedefleyen Sosyal Bilgiler programının bu amacı gerçekleştirmede önemli bir yere sahip dijital okuryazarlık becerisine ne denli yer verdiğini ortaya amaçlamaktadır. Bu araştırmanın amacı, 2018 yılında güncellenen Sosyal Bilgiler Programının dijital okuryazarlık becerisi bakımından yeterliliğini ortaya koymaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki problemlere cevap aranmıştır.

1. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler programının dijital okuryazarlık becerisi bakımından yeterliliği nasıldır?
2. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler programının dijital okuryazarlık becerisi bakımından yeterliliği nasıldır?
3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler programının dijital okuryazarlık becerisi bakımından yeterliliği nasıldır?
4. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler programının dijital okuryazarlık becerisi bakımından yeterliliği nasıldır?

1.1 Yöntem

1.2 Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel veri toplama araçlarından doküman inceleme kullanılmıştır. Doküman incelemesi, “araştırması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesini kapsar” şeklinde tanımlanmaktadır (Yıldırım, şimşek, 2018). Doküman incelemesi, insan ilişkileri, tarihsel bilgi, doğrudan gözlenemeyen durumları, bir eğitim metot ve politikaları gibi soyut konularda değerli bilgilerin gün işığına çıkmasını sağlayabilir. Ayrıca araştırmacı ihtiyaç duyduğu veriyi gözlem ve görüşme yapmadan, zaman ve para tasarrufu yaparak elde edebilir (Özkan, 2021). Araştırmada veri sağlayabilecek doküman eşitleri ise ajanda, reklamlar, toplantı tutanakları, kılavuzlar, broşürler, kitaplar, notlar, dergiler, haritalar, anket verileri, çeşitli kamu kayıtları, eğitim alanı ders kitapları, müfredat yönergeleri, ders ünite planları, eğitim vb. belgeler olarak sıralanabilir (Kıral, 2022; Yıldırım, şimşek, 2018). Araştırma verilerinin kaynağını Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu web sayfalarında yer alan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile Bakanlığın 2021-2022 eğitim-öğretim döneminde ücretsiz dağıtılan Sosyal Bilgiler 4., 5., 6., 7. Sınıf ders kitapları oluşturmaktadır.

1.3 Verilerin Analizi

Bu araştırmada nitel veri toplama araçlarından doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Foster(1994) doküman incelemesi yaparken izlenecek adımları řu şekilde sıralamaktadır: (1) dokümanlara ulaşma, (2) dokümanların orijinalliğini kontrol etme, (3) dokümanları anlama ve kategorilendirme, (4) veriyi analiz etme, (5) veriyi kullanma (Sak, şahin Sak, Öneren şendil, Nas, 2021). Birinci aşama için dokümanlara ulaşmaya çalışılmıştır. Konuya ilişkin Talim Terbiye Kurulunun web sitesinde bulunan Sosyal Bilgiler Programından ve Milli Eğitim Bakanlığının ücretsiz dağıttığı ders kitaplarından yararlanılmıştır. İkinci aşamada bu kaynakların orijinalliğinin kontrolü yapılmıştır. Üçüncü aşamaya gelindiğinde ise araştırmanın problemi göz önünde bulundurularak 2018 Sosyal Bilgiler Programı incelenmiş ve anlaşılmaya çalışılmıştır. Daha sonra dördüncü aşamada veriler analiz edilip bu verilerden hareketle örnekleme seçilmiştir. Araştırmada ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Dokümanların kategorilendirilmesi aşamasında araştırmanın amacı göz önüne alınarak programın öğrenme alanları ve kazanımları kategori olarak belirlenmiş ve analiz kısmını bunlar oluşturmaktadır.

2. Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, Sosyal Bilgiler programının ve Milli Eğitim bakanlığının dağıtmış olduğu ücretsiz kitaplarda dijital okuryazarlık becerisine ne kadar değinildiği incelenmiştir. Ulaşılan bilgiler tablolar vasıtasıyla sunulmuştur.

3.1. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler programının dijital okuryazarlık becerisi bakımından yeterliliği nasıldır?

Tablo 1. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Dijital Okuryazarlık Becerisi

3. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı	
Öğrenme Alanı	Kazanım
Kültür ve Miras	SB.4.2.1. Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelere yararlanarak aile tarihi çalışması yapar.
İnsanlar, Yerler ve çevreler	SB.4.3.1. evresindeki herhangi bir yerin konumu ile ilgili çıkarımlarda bulunur. (Yönler ile doğal ve beşerî unsurlara yakınlık, uzaklık açısından konum analizi yapılır. Doğal ve teknolojik yön bulma yöntemlerine ve araçlarına değinilir.)
Bilim, Teknoloji ve Toplum	SB.4.4.1. evresindeki teknolojik ürünleri, kullanım alanlarına göre sınıflandırır. SB.4.4.2. Teknolojik ürünlerin geçmişteki ve bugünkü kullanımalarını karşılaştırır.

	<p>(Teknolojinin hayatımızda ve çevremizde meydana getirdiği olumlu ve olumsuz etkilerine dikkat çekilir.)</p> <p>SB.4.4.3. Kullandığı teknolojik ürünlerin mucitlerini ve bu ürünlerin zaman içerisindeki gelişimini araştırır. SB.4.4.4. Çevresindeki ihtiyaçlardan yola çıkarak kendine özgü ürünler tasarlamaya yönelik fikirler geliştirir. (Örnek girişimciler ve onların başarı öyküleri üzerinde durulur.)</p> <p>SB.4.4.5. Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır. (Teknolojik ürünler için hazırlanan kullanım kılavuzlarına dikkat çekilir.)</p>
Küresel Bağlantılar	<p>SB.4.7.1. Dünya üzerindeki çeşitli ülkeleri tanıtır. (Araştırdığı bir ülkenin önemli özelliklerini görsel materyaller kullanarak sınıfta tanıtmaya çalışır.)</p> <p>SB.4.7.3. Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır. (Görsel ve yazılı iletişim araçları ile kültürel unsurlardan kıyafet, yemek, oyun, aile ilişkileri gibi konular üzerinde durulur.)</p>

Sosyal Bilgiler 4. Sınıf programında dijital okuryazarlık becerisine ilişkin bulgular Tablo 1.'de verilmiştir. Tablo 1.'de görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler programı içinde Kültür ve Miras; İnsanlar, Yerler ve Çevreler; Bilim, Teknoloji ve Toplum ve Küresel Bağlantılar adlı öğrenme alanlarında dijital okuryazarlık ile ilgili kazanımlar bulunmaktadır. Birey ve Toplum, Üretim, Dağıtım ve Tüketim ile Etkin Vatandaşlık öğrenme alanlarının açıklamalarında dijital okuryazarlığa rastlanılmamıştır. Kültür ve Miras öğrenme alanında dijital okuryazarlık, ders kitabında aile tarih çalışması yaparken yazılı ve görsel belgeler ile eşyalardan yararlanma konusu çerçevesinde kazandırılmaya çalışılmıştır. İnsanlar, Yerler ve Çevreler ise mekânla ilgili bilgi, beceri ve değerleri kazandırmayı amaçlayıp coğrafya bilimini temel alan bir öğrenme alanıdır. Bu öğrenme alanında 4. Sınıfa ilişkin verilen kazanımda küreselleşen dünyada teknolojinin etkisi gösterilmektedir. Çevre okuryazarlığı, araştırma, değişim ve sürekliliği algılama, harita okuryazarlığı, mekânı algılama ve gözlem gibi becerileri kazandırmayı amaçlar. Harita okuryazarlığı, mekânı algılama, araştırma, değişim ve sürekliliği algılama, dünya ile iletişim sağlama gibi beceriler dijital okuryazarlık aracılığıyla kazandırılabilir. Bilim, Teknoloji ve İletişim öğrenme alanı doğrudan dijital okuryazarlık ile ilişkilidir. Bu öğrenme alanı 4. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı kapsamında teknolojik ürünleri sınıflandırma, geçmiş ve günümüz kullanımını kıyaslama, mucitlerini tanıma, teknolojinin zaman içinde gelişimi ve teknolojiyi çevremize, kendimize zarar vermeden kullanma gibi konu başlıklarında ele alınmıştır. Küresel bağlantılar öğrenme alanında ülkelerin çeşitli özelliklerinin araştırılmasında internet, araştırma için kullanılacak bir araç olduğu için doğru bilgiye ulaşmak dijital okuryazarlık becerisi kazanmış olmakla ilgilidir. Ayrıca 4.7.3 kazanımında yer alan ifade ile bilgi ve teknolojinin küresel boyutta etkileşimi ve öğrenciden bu ilişkiyi anlayabilmesi beklenmektedir.

3.2. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler programının dijital okuryazarlık becerisi bakımından yeterliliği nasıldır?

Tablo 2. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Dijital Okuryazarlık Becerisi

4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı	
Öğrenme Alanı	Kazanım
Bilim, Teknoloji ve Toplum	<p>SB.5.4.1. Teknoloji kullanımının sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini tartışır.</p> <p>SB.5.4.2. Sanal ortamda ulaştığı bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğini sorgular.(Medya okuryazarlığı üzerinde durulur.)</p> <p>SB.5.4.3. Sanal ortamı kullanırken güvenlik kurallarına uyar. (Mesafeli alışveriş, güvenli İnternet kullanımı, kimlik hırsızlığı gibi konular ele alınır.) SB.5.4.4. Buluş yapanların ve bilim insanlarının ortak özelliklerini belirler. (Bilimsel düşünmenin önemine vurgu yapılır.)</p> <p>SB.5.4.5. Yaptığı çalışmalarda bilimsel etiğe uygun davranır.(Yapılan çalışmalarda yararlanılan kaynakları göstermenin ve kaynakların aslını korumanın önemi üzerinde durulur.)</p>
Etkin Vatandaşlık	<p>SB.5.6.1. Bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar ile bu ihtiyaçların karşılanması için hizmet veren kurumları ilişkilendirir.</p> <p>(Günlük yaşantısında karşılaştığı kurumlar ele alınarak bu kurumların yurttaşların haklarını koruma ve geliştirme, vatandaşlara çeşitli hizmetler sunma ve onların ihtiyaçları ile güvenliklerini sağlamaya yönelik sorumlulukları olduğu vurgulanır.)</p> <p>(Çevresindeki kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinin araştırılması sağlanır.)</p> <p>(Kazanım kapsamında e-devlet portalı ve bu portal üzerinden sağlanan hizmetlere değinilir.)</p>
Küresel Bağlantılar	<p>SB.5.7.2. Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır.</p>

Sosyal Bilgiler 5. Sınıf programında dijital okuryazarlık becerisine ilişkin bulgular Tablo 2.' de verilmiştir. Tablo 2.'de görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler programı içinde Etkin Vatandaşlık; Bilim, Teknoloji ve Toplum; Küresel Bağlantılar adlı öğrenme alanlarında dijital okuryazarlık ile ilgili kazanımlar bulunmaktadır. Birey ve Toplum; Kültür ve Miras; İnsanlar, Yerler ve Çevreler ile Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanlarının açıklamalarında dijital okuryazarlığa rastlanılmamıştır. 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programında Bilim, Teknoloji ve Toplum Öğrenme alanına ilişkin “*dürüstlük, çalışkanlık ve bilim etiği gibi değerlere öz denetim ve dijital okuryazarlık gibi becerilerinde öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.*” İfadelerine yer verilmiştir. Bu kapsamda 5. Sınıf düzeyinde, teknolojinin sosyalleşme üzerindeki etkisini kavrama, sanal ortamı güvenli kullanabilme, genel ağ üzerinde bulunan bilgilerin doğruluğunun tespiti, bilimsel etiğe uygun çalışmalar yapma ve mucitlerin, bilim insanlarının ortak özelliklerini fark etme gibi konularla ders kitabında dijital okuryazarlık becerisi yer almıştır. Etkin vatandaşlık öğrenme alanında ise e devlet portalının nasıl kullanılacağına ve ne olduğunun işlendiği konuda dijital okuryazarlığa ve

dijital vatandaşlığa değinilmiştir. Küresel Bağlantılar öğrenme alanında öğrenciye ülkeler arası ilişkilerde iletişim ve teknolojinin rolünü fark ettirmeye yönelik konu ile dijital okuryazarlık kazandırılmaya çalışılmıştır.

3.3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler programının dijital okuryazarlık becerisi bakımından yeterliliği nasıldır?

Tablo 3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Dijital Okuryazarlık Becerisi

5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı	
Öğrenme Alanı	Kazanım
Bilim, Teknoloji ve Toplum	SB.6.4.2. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin fikirleri sunar. SB.6.4.3. Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar.

Sosyal Bilgiler 6. Sınıf programında dijital okuryazarlık becerisine ilişkin bulgular Tablo 3.' de verilmiştir. Tablo 3.'de görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler programı içinde Bilim, Teknoloji ve Toplum adlı öğrenme alanında dijital okuryazarlık ile ilgili kazanımlar bulunmaktadır. Birey ve Toplum; Kültür ve Miras; İnsanlar, Yerler ve Çevreler; Üretim, Dağıtım ve Tüketim; Etkin Vatandaşlık ile Küresel Bağlantılar öğrenme alanlarının açıklamalarında dijital okuryazarlığa rastlanılmamıştır. Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında bilimsellik değerine, yenilik ve araştırma gibi becerilere yer verilmiştir. 6. Sınıf kazanımlarında ise öğrenciden buna yönelik bilim ve teknolojinin gelecekteki durumu hakkında yorum yapabilen ve bilimsel araştırma basamaklarına uygun araştırmalar gerçekleştirebilen dijital okuryazarlık becerisini kazanmış olmaları beklenmektedir.

3.4. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler programının dijital okuryazarlık becerisi bakımından yeterliliği nasıldır?

Tablo 4. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Dijital Okuryazarlık Becerisi

6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı	
Öğrenme Alanı	Kazanım
Birey ve Toplum	SB.7.1.3. Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır. (Seçilen bir iletişim kanalının (TV, İnternet, akıllı telefonlar vb.) bireyler arasındaki iletişimi ve toplumsal olarak da kültürü nasıl değiştirdiği ele alınır.) SB.7.1.4. İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir. (Özel hayatın gizliliği, düşünceyi açıklama özgürlüğü ve doğru bilgi alma hakkı ile kitle iletişim özgürlüğü arasındaki ilişki ele alınır.)
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	SB.7.5.6. Dijital teknolojilerin üretim, dağıtım ve tüketim alanında meydana getirdiği değişimleri analiz eder.)E-ticaret (gerçek ürünler kadar bilgisayar oyunları gibi sanal/dijital ürünler) üzerinde durulur).

Bilim, Teknoloji ve Toplum	SB.7.4.1. Bilginin korunması, yaygınlaştırılması ve aktarılmasında değişim ve sürekliliği inceler. (Yazının icadından günümüze kadar farklı depolama, yaygınlaştırma ve aktarma teknikleri üzerinde kısaca durulur.)
----------------------------	--

Sosyal Bilgiler 7. Sınıf programında dijital okuryazarlık becerisine ilişkin bulgular Tablo 4.' de verilmiştir. Tablo 4.'de görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler programı içinde Birey ve Toplum; Bilim, Teknoloji ve Toplum; Üretim, Dağıtım ve Tüketim adlı öğrenme alanlarında dijital okuryazarlık ile ilgili kazanımlar bulunmaktadır. Kültür ve Miras; İnsanlar, Yerler ve Çevreler; Etkin Vatandaşlık ile Küresel Bağlantılar öğrenme alanlarının açıklamalarında dijital okuryazarlığa rastlanılmamıştır. 7. Sınıf kazanımlarında Birey ve Toplum öğrenme alanında verilen kazanımlar medyanın sosyal değişme ve etkileşimdeki rolünün araştırılmasını ve iletişim araçlarını kullanırken hak ve sorumluluklarını öğrencinin öğrenmesini hedefler. 7.1.3 kazanımı öğretim programında ve ders kitabında yer aldığı üzere direkt olarak medya okuryazarlığı ile bağdaştırılmıştır fakat dijital okuryazarlık ile medya okuryazarlığı birbiri ile etkileşim içinde olduğundan dijital okuryazarlıkta kazandırılması beklenen becerilerdendir diyebiliriz. Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında bulunan 7.5.6 kazanımı günümüzde ticaret ağına dijital teknolojilerin katılmasıyla ilgilidir. 7.5.6 kazanımında bilgisayar oyunları ve dijital ürünler üzerinde durulduğundan bahsedilmektedir. Öğrencilerin üretim, tüketim, dağıtım ağına dijital teknolojilerin sağlamış olduğu değişimleri analiz etmesi beklenmektedir diğer bir öğrenme alanı olan Bilim, Teknoloji ve Değişme öğrenme alanı dijital okuryazar olabilen öğrencilerin bilgiye ulaşabilmesi ve bilgiyi paylaşabilmesi becerileri üstünde durmaktadır. Bu yüzden 7.4.1 kazanımı dijital okuryazarlık ile doğrudan ilişkilendirilebilir.

2. SONUÇ

Teknolojinin etkisi toplumları ve yaşayış biçimlerini etkilemiştir. Bu durumda insanların ihtiyacı olan bilgi, beceri, kural ve sorumluluklarının da değişmesine sebep olmuştur. İnsanlar yaşadığı çağın özelliklerine uyum sağlayabilme ve günlük yaşamlarında karşılaştıkları problemlerin çözümü için artık yeni bilgi, beceri, kural ve sorumluluklara ihtiyaç duymaya başlamıştır. Bu yeni bilgi, beceri, kural ve sorumlulukları öğrenebileceği en önemli araç ise eğitimidir. Ülkelerin eğitimi teknoloji etrafında şekillendirdiği yadsınamaz bir gerçektir. Çünkü tüm ülkeler çağa ayak uyduran, doğru bilgiye hızlı ulaşım sağlayan, teknolojinin değişmesi ile birlikte değişen fiziki ve sosyal çevreye adapte olmuş bireyler yetiştirmeyi amaç edinir. Sosyal bilgiler dersinin disiplinler arası bir ders olması ve etkin vatandaş yetiştirmeyi hedeflemesi dolayısıyla 21.yy becerilerine sahip bireylerin yetiştirilmesinde bu derse önem verilmelidir. Bahsedilen 21. yy becerileri ise i) öğrenme ve yenilik becerileri, ii)bilgi, medya ve teknoloji becerileri, iii) yaşam ve kariyer becerileri olmak üzere üç ana başlık altında sınıflandırılmaktadır. Bu üç ana başlık kendi içinde tekrar dallara ayrılmaktadır. Öğrenme ve yenilik becerileri i)eleştirel düşünme ve problem çözme, ii) işbirliği, iii) iletişim, iv) yaratıcı olma ve düşünme olarak dörde, bilgi medya ve teknoloji becerileri i) medya, ii) bilgi, iii) bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı olarak üçe ayrılırken yaşam ve kariyer becerileri de i) girişkenlik, ii) esnek ve uyumlu olma, iii) sosyal ve kültürler arası iletişim iv)üretkenlik, v) sorumluluk olmak üzere beşe ayrılmaktadır (Yalçın, 2018). Yani dijital okuryazarlık becerisi başta olmak üzere medya okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, internet okuryazarlığı, ağ okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, görsel okuryazarlık vb. beceriler dijitalleşen dünyada teknolojiyi ve dijital kaynakları etkili ve verimli kullanabilmek için kazandırılması gereken önemli becerilerdendir. Sosyal bilgiler dersi içeriği ve belirlemiş olduğu kazanımlarla günlük hayat ile doğrudan ilişkilidir. Bu sebeple bireyin hayata hazırlanmasını sağlayan bu ders kapsamında dijital okuryazarlık becerisi kazandırılabilir. Fakat 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında dijital okuryazarlık becerisine yeterince yer verilmediği sonucuna ulaşıp bu araştırma kapsamında yetersiz görülmüştür. Dijital okuryazarlık becerisi, öğrenme alanlarının açıklamaları incelendiğinde Bilim, Teknoloji ve Toplum

öğrenme alanında doğrudan verilecek bir beceri olarak yer almaktadır. Diğer altı öğrenme alanında kazanımlar dijital okuryazarlık becerisi ile ilişkilendirilmiştir. Dijital okuryazarlık becerisinin öğrenme alanlarında eşit dağılım göstermediği de bu araştırmadan çıkarılabilecek sonuçlardandır. Gez ve Yeşiltaş (2020) bu konu üzerine yaptığı çalışmada 2018 yılında revize edilmiş Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında dijital okuryazarlığa yer verildiğine fakat etkin vatandaş yetiştirme amacı güden bu dersin dijital vatandaş yetiştirmek ve dijital vatandaşlığın bir becerisi olarak adlandırılan dijital okuryazarlık becerisini kazandırmak konusunda mevcut durumda yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Turan, Karasu Avcı (2018) tarafından da programın dijital vatandaşlık boyutunu incelemeye yönelik yapılan çalışmada ise Birey ve Toplum, Kültür ve Miras, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Etkin Vatandaşlık, Küresel Bağlantılar öğrenme alanlarında dijital vatandaşlığa yönelik bir bulguya rastlanmadığı, İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında ise mekân algılama, çevre okuryazarlığı, harita okuryazarlığı teknoloji kullanılarak kazandırılmaya çalışılmış ve dolaylı yoldan dijital vatandaşlığa değinildiği sonucuna ulaşmıştır. Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanlarında teknolojiye dair gelişimin, kullanımının, teknolojiye karşı bilinçlenmenin, çevreye etkisinin anlatıldığı değişim ve yenilikçilik gibi becerilerin kazandırıldığı bir öğrenme alanı olduğundan bahsetmektedir. Ayrıca dijital vatandaşlığın tüm öğrenme alanlarına yayılması sosyal bilgiler eğitimini daha verimli hale getireceğini söylemektedir.

Bu alanda sosyal bilgiler öğretim programının ve ders kitaplarının dijital okuryazarlık bağlamında değerlendirildiği ve incelendiği bilimsel çalışmalara ağırlık verilebilir ve programın geliştirilmesinde katkı sağlanabilir.

Her öğrenme alanına dijital okuryazarlık becerisi eşit bir şekilde dağıtılarak öğrenme alanlarına dijital okuryazarlığa ilişkin konular eklenebilir.

KAYNAKÇA

Altun, N. & Bangir Alpan, G. (2021). Temel eğitim programlarında dijital okuryazarlık, *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 280-294. 8(2), 280- 294.

Arslan, M.(2007). Eğitimde yapılandırmacı yaklaşımlar. *Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40(1), 41-61.

Bayram, H. (2020). 3. Uluslararası uzaktan öğrenme ve yenilikçi eğitim teknolojileri konferansı. Editör(Ed.) Yalçınalp, S. *Proceedings Book (204-215)*.

Bawden, D. (2008). *Digital Literacies concepts, Policies and Practies*. C, Lankshea. & M, Knobel (Ed.). New York: Peter Lang.

Cevher, S. (2021). Teknoloji ışığında okuryazarlıklar ve sosyal bilgiler eğitimi. E, Yeşiltaş (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.

Gez, A. Yeşiltaş, E. (2020). Sosyal bilgiler öğretim programının dijital okuryazarlık boyutu. O, Zahal., Ş, Koca., K, Baş (Ed.). *Eğitim Bilimlerinde Teori ve Araştırmalar II(Cilt 2)* içinde (ss. 137- 158). Gece Kitaplığı Yayınevi.

Güleç, S. & Hüdavendigâr, M. N. (2020). Sosyal bilgiler eğitimi alanında okuryazarlık becerisi başlığında yayımlanan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *International Journal of Humanities and Resarch*, 4(3), 24-36.

Karasu Avcı, E.& Turan, S. (2018). Sosyal bilgiler öğretim programının dijital vatandaşlık bağlamında incelenmesi. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 28-38.

Kaymakçı, S. (2008). *Bilim teknoloji ve sosyal değişme*. Altun, A. & Avcı, E. & Er, H. & Öztürk, T (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.

Kemp, S. (2021). Digital 2021: The latest insight into the state of digital. Retrieved from <http://digitalcommons.georgiasouthern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1557&context=etd>

Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.

Kuralbayeva, A. & Özerbaş, M, A. (2018). Türkiye ve Kazakistan öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 16-25.

- MEB (2018). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (Erişim: 17.06.2022), <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686>
SOSYAL%20B%C4%B0LG%C4%B0LER%20%C3%96%C4%99ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf
- Onursay, S. (2018). Üniversite gençliğinin dijital okuryazarlık düzeyleri: Anadolu üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 899- 1013.
- Özkan, U. B. (2021). Eğitim bilimleri araştırmaları için doküman inceleme yöntemi. Ankara: Pegem Akademi
- Sak, R. & Şahin Sak, İ. T, Öneren Şendil, Ç. & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227- 250.
- Şimşek, H. & Yıldırım, A. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri(11.baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ünal, Ç. & Çelikkaya, T. (2009). Yapılandırmacı yaklaşımın sosyal bilgiler öğretiminde başarı, tutum ve kalıcılığa etkisi (5. Sınıf örneği). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 197-212.
- Yalçın, S. (2018). 21. Yüzyıl becerileri ve bu becerilerin ölçülmesine kullanılan araçlar ve yaklaşımlar. *Anakara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 51(1), 183-201.
- Yontar, A. (2019). Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri. *Ana Dili Eğitim Dergisi*, 7(4), 815-824.
- TDK (2022). Dijital. <https://sozluk.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 20.06.2022.